Horváth Péter

Kutyaszótár

Cincili szerint a világ

J

játék

„A játék.
Az különös.
Gömbölyű és gyönyörű,
csodaszép és csodajó,
nyitható és csukható,
gomb és gömb és gyöngy, gyürű.
Bűvös kulcs és gyertya lángja,
színes árnyék, ördöglámpa.”

Az ördöglámpát nem tudom. (Péter se tudja, pedig ő énekelte nekem Kosztolányi Dezső versét, amit a jófülű barátja zenésített meg.) Talán fény helyett színes árnyékot vetít az a lámpa – egyenesen a pokolból?

A poklot Péter mondta nekem, amikor majdnem megettem egy könyvajánlójának kinyomtatott lapját:

– A pokolba veled, Füge! – Nagyon mérges volt, pedig elég egy gombot lenyomnia a számítógép klaviatúráján, hogy a nyomtató újra suhogni kezdjen. – Levélben kellett volna elküldenem – dohogott. – Nem mentettem el, most miattad írhatom újra.

Kisimította az összegyűrt és tépett, kutyanyálas lapot.

– Lenyeltél néhány félmondatot – morgott –, remélem, megüli a gyomrod! – Másolni kezdte a megmaradt szöveget.

– Mi az a pokol? – kérdeztem.

– Majd meglátod, ha odajutsz!

– Te is jössz?

– Lópikulát. Nem tudom. Lehet.

Elakadt a másolásban.

– „A szerző nyilván arra gondolt, hogy...” – olvasta. – Most honnan tudjam, hogy egy órája mit írtam ide?

– Messzebb van, mint Zsombó? – kérdeztem.

– Micsoda?

– A pokol.

– Sokkal messzebb, hál' istennek.

– Milyen nép lakik ott?

– Szarvuk, farkuk és patájuk van.

– Mint a bivalyoknak?

– Nem mint a bivalyoknak, Füge.

– Hanem?

– Hagyj már békén! Ha folyton dumálsz, a végén a te szavaidat gépelem a könyvajánlóba, és akkor tényleg pokolra jutunk mindketten.

– Nekem mindenütt jó, ha ti velem vagytok. Gabi is jön, ugye?

– Arra mérget vehetsz.

Hagytam, hogy befejezze a gépelést, és újra kinyomtassa. A munka (ha megy neki) megnyugtatja.

– Mondd már! – kértem, mikor befejezte. – Mi az a pokol?

– Hülyeség – mondta. – Azért találták ki a papok, hogy a hívőket ijesztgessék vele. Azt mondták, a pokol mélyen a föld alatt van, ahol az ördögök szurkot főznek, és a rotyogó bográcsokba dobják azokat, akik idefent rosszul viselkednek.

– Akkor nem eszem több papírt – mondtam ijedtemben.

Gömbölyű játékom a labda. Kulccsal nekem nem szabad, mert állítólag könnyen lenyelhetem. (Lenyelhetném, de minek? Szerintük a vasszöget is meg tudnám enni. Sok lükeséget mondanak nekem.)

Gyertyás gömböt Péter csinált az unokáinak Zsombón, egy este. Vékony drótból készült a zsírpapírgömb váza. Alul lukas volt a gömb, abba a lukba rögzítette Péter a gyertyát, és meggyújtotta.

– Most várunk egy percet – mondta a két kisfiúnak –, és csoda történik.

– Mi az a csoda? – kérdezte a kisebbik fiúcska.

– A gömb majd magától felröppen!

– Mert a meleg levegő könnyebb, mint a hideg – szólalt meg az idősebb unoka. – A gyertyaláng felmelegíti a leget, az emeli fel. Kínában újévkor sok ilyen papírgömb repül az égbe. Lampionnak hívják. Láttam a tévében.

Enyhe szellő támadt, megbillentette a papírgömböt. A gyertya feldőlt, a papír lángra kapott.

– Igaza van anyunak – mondta a kisebbik unoka. – Csodák nincsenek, te meg vén bolond vagy, Papa.

Péter kedvenc játéka a kártya. (Erről már meséltem.)

Gabié a színház.

Másfél éves voltam, amikor végre bevitt magával.

Már a folyosó illata elszédített, annyi minden kavargott benne. Festékszag, emberszag, friss kávéillat, virsliszag, pálinka, a kelléktár porszaga, a pincéből felszüremkedő bogárillat, és még legalább egy tucat, amiről nem tudtam, minek a szaga. Gondoltam, bejárom az egész épületet, hogy mindet felderítsem és azonosítsam.

De nem lehetett.

Már a büféfolyosón megállítottak minket.

– Nahát! Ő a Füge? Tényleg olyan csinos, ahogy mondtad! Pacsi!

Mindet képen nyaltam volna, ha Gabi elenged.

– Viselkedj! – fogta rövidebbre a pórázunkat. – Mindenki úgy tudja, hogy jólnevelt kutya vagy. Gyere!

A folyosóról nyíló kis szobába hurcolt.

– Ez az én öltözőm – mondta.

Egy dívány és két tükrös asztalka volt benne, székekkel. A plafonról színes ruhák lógtak, mint otthon, mosás után, a fregoliról, de nem olyan szaguk volt, hanem savanyú.

– Azok a jelmezeink – mondta Gabi. – Abban a pöttyösben kocsmárosné voltam, a fehérben főnővér, a bordóban királynő.

– Most is az vagy – mondtam.

– Nem vagyok királynő – válaszolta. – Most egy olyan darabot próbálunk, amiben amerikai özvegyasszony leszek, minden héten kijárok a férjem sírjához a két barátnőmmel, akik szintén amerikai özvegyek, és a saját férjük sírját látogatják. Nehéz és szomorú szerep.

– Miért? – tudakoltam.

– Mert folyton arra kell gondolnom, hogy...

Nem mondta ki, mire, mert az ajtó fölötti hangszóró megszólalt.

– Jó reggelt kívánok, elkezdjük a próbát. Kérem a színpadra a művésznőket.

Gabi lecsatolta a pórázunkat.

– Itt maradsz szépen. De nagyon kérlek, ne mássz fel az asztalokra, ne egyél a rúzsból, és ne önts kölnit magadra. Légy jó. Majd jövök.

Kiment.

Körbeszimatoltam.

A keskeny dívány alatt cipők sorakoztak. Az egyiknek nem csak Gabi-szaga volt, pedig úgy tudtam, hogy ő senki más cipőjét nem veszi fel soha.

– Az az én cipőm volt a Lila akácban.

Azt hittem, a hangszóró szólalt meg.

De nem a hangszóró volt.

A fölöttem lógó jelmezek alól egy pár átlátszó női láb bukkant elő, és egy rózsaszín ruhával együtt mellém ereszkedett.

– Szia kutya! – mondta.

– Füge vagyok – mondtam.

– Engem Editnek hívtak, és hallottam már rólad.

– Én is rólad!

– Azt nem hiszem – ingatta a fejét.

– Van rólad fényképünk az előszobában, csak ott nem átlátszó a fejed. Ha elkísértesz hozzánk, megnézheted. Ott vagy a sorban, Gréta Garbo mellett. Ott van még Shirley Mclaine, Anna Magnani...

– Te most füllentesz, kutya! Nekem nincs helyem világsztárok között.

– Gabi azt mesélte, te is az lehettél volna, ha nem magyarnak születsz, és ha...

– Ha micsoda?

– Ha nem ölöd meg magad.

– Úgy. Szóval ezt mondta...

– Hogy tehettél ilyet?

– Vannak kérdések, te kutya, amikre nincs válasz.

– Akkor hallgassunk róla.

Leült mellém, a dikóra, lógázta a lábát.

Sokáig hallgattunk.

– Vigyázz a Gabira! – mondta végül, és eltűnt, mintha csak álmodtam volna.

Gabi azt mesélte erről az Editről, hogy a negyvenedik karácsonyán felakasztotta magát otthon, a csillárra. Nekem is voltak rossz napjaim, teli buta gondolatokkal, de az sose jutott eszembe, hogy felkössem magam. Igaz, nem is tudnám. De az otthoni gang baluszterei közt éppen kiférnék, hogy levessem magam a harmadikról.

Egyszer kidugtam a fejem, és lenéztem onnan.

A szédítő mélység megszólalt:

– Nem mersz elválni az árnyékodtól, kutya?

Sietve visszahúzódtam a függőfolyosóra, és visszaballagtam a nyitott lakásajtónkhoz. Árnyékom követett.

– Jó, hogy nem hagytál itt – mondta.

Bolond volnék megölni magamat.

Hát nem maga az élet a legjobb időtöltés?

(Ezt Péter egy könyvből olvasta nekem.)

– Minden rossz után jön valami jó is – magyarázta. – A kíváncsiság a legfontosabb. Régebben sok nőm volt, tudod? Mert kíváncsi voltam, és alaposan meg akartam ismerni mindet.

– Most már nem akarod?

– Most már épp elég a Gabi. Benne megtalálok mindent. Tudod, ő nagyon sokféle tud lenni.

– A színpadon – mondtam.

– De a szerepeit mindig hazahozza, hogy rajtam próbálja ki őket! – felelte. – Majd, ha bevisz egyszer a színházba, figyeld meg, hogy játszik.

Szerettem volna megfigyelni, de sajnos be lettem zárva. A hangszóró néha megszólalt, valakiket hívott a színpadra.

Aztán egyszer csak kivágódott az ajtó.

– Jaj, Cincili, bazd meg, majdnem elbotlottam benned!

Fiatal nő volt, Gabinál legalábbis jóval fiatalabb. Ez a mozgásán is látszott. Ide-oda ugrált, forgott, mint egy búgócsiga, a pörgős szoknyájában.

– Menj már az útból, lekésem miattad a jelenetemet! Hol a példányom? – Kirángatta a fiókokat, végül a szatyrából, ami a másik széken lógott, előrángatott egy gyűrött paksamétát, és kirobogott vele.

Az ajtót nyitva hagyta.

– Na, Füge – gondoltam – most vagy soha! Gyerünk, ha igazán kíváncsi vagy!

A folyosó üres volt.

Az első kanyarnál lefékeztem, nehogy belerohanjak valakibe, és elkapjanak. De senki nem volt ott. Kutyagoltam tovább. A folyosó végét vasajtó zárta le. Ha szellem volnék, most átlibegnék rajta. De nem vagyok szellem, hál' istennek. Már éppen visszafordultam volna, hogy más utat keressek, amikor a vasajtó kinyílt. Két hórukkmunkás egy padot cipelt ki rajta. Átszlalomoztam a lábuk közt.

A vasajtó mögött sötétség fogadott.

– Vegyük újra, Gabi! – hallottam egy hangot. – Onnan, amikor azt mondod, hogy...

A hang felé indultam, de nekimentem egy fekete függönynek. Kidugtam alatta az orrom. A függöny túloldalán akkora volt a fény, hogy hunyorognom kellett. Három nő térdelt a fényben egy-egy ládaforma valami előtt. Az egyik Gabi volt, a másik a pörgő-forgó, aki az öltözőajtót nyitva hagyta. A harmadikat nem láttam még soha. Idősebb volt náluk, de még nem öregasszony.

– Sokatán pelikán filáber. – Ezt a Gabi mondta.

– Ez hol van a példányban? – lapozott a füzetébe a pörgő szoknyás.

– Szulamit – felelte Gabi.

A harmadik asszony ekkor felállt a doboza mellől.

– Gabika, jól vagy?

– Hokiodo.

Hatalmas jövés-menés támadt.

– Orvost! Mentőt! Vizet!

Gabit a földre fektették.

Odafutottam.

– Kié ez a kutya? Vigyétek ki innét!

Gabi nyitott szemmel feküdt, de úgy tett, mintha nem látna engem. Nagyon élethűen játszott. Nem is pislogott, amikor átugráltam rajta.

A pörgő szoknyás megpróbált elkapni, de nem hagytam magam.

– Gyere, Cincili! Hagyd most a gazdádat! – szólt rám a harmadik asszony, de olyan szigorúan és szomorúan, hogy muszáj volt szót fogadnom neki.

A saját öltözőjébe vitt.

– Péter majd érted jön – mondta. – Várd meg szépen.

– De mi történt Gabival?

– Elszédült egy kicsit.

– Én azt hittem, játszik.

– Kicsit bonyolult ez a mi játékunk, Füge. Gabi azt játszotta, hogy a férje meghalt. De annyira átélte a szerepét, hogy igaziból félrevert a szíve.

Ne aggódj, rendbe fog jönni. Veszek neked a büfében egy virslit, és vizet is hozok.

Késő este lett, mire Péter értem jött.

– Gabi kórházban van – mondta. – Mi most hazamegyünk.

Egy egész hétig kettesben voltunk.

Péter minden nap bement a kórházba.

– Jobban van – mondta –, és már mindenre emlékszik.

– Ezt hogy érted? – kérdeztem döbbenten.

– Nem akartam elmondani neked, amíg nem javul, de aznap, amikor érted kellett mennem, nem tudta, mi történt vele, és azt sem, hogy hol van. Egy ér megpattant a fejében, és egy időre elszállt a rövid távú memóriája.

– Rám se emlékezett?

– De igen, rád igen. És rám is, hál'istennek. Pedig attól féltem, hogy nem fog megismerni. Nagyon megijedtem. De nem őt, hanem magamat sajnáltam.

– Ezt nem értem – mondtam.

– Arra gondoltam, mit fogok csinálni, ha nem gyógyul meg, és élete végéig nekem kell ápolni. Veszélyes játék az élet, Füge.

Gabi egy esős vasárnap délután azt mondta Péternek, hogy nélküle nem tudna élni. – Ha elhagynál – mondta –, megölném magamat.

Péter nagyon dühös lett.

– Hogy beszélhetsz ilyen sületlenséget?

– Hiába kiabálsz, ez akkor is így van.

– Egy fenét van így!

– Mióta Eszter felnőtt, én csak érted élek.

– Azt nagyon nem szeretném. – mondta Péter. – Semmi pénzért nem vállalnék ilyen felelősséget.

– Te tudnál nélkülem?

– Micsoda kérdés ez? Persze, hogy tudnék.

– Jó volna?

– Dehogy volna jó! Sőt, nagyon rossz volna! De azért kibírnám.

– A Mónikával?

– Milyen Mónikával?

– Akivel a kutyafuttatóan hetyegsz.

– Hetyegek. Na és? Attól még... – Péter elvörösödött. – Hogy gondolhatsz ilyet? Te vagy életem szerelme. De nem a szerelem a legfontosabb az életben.

– Számomra igen.

– Ugyan! Mi csak ráadásnak kaptuk egymást. Vígaszdíjnak. Mondjuk, a világhír helyett.

– Gonosz vagy. De én ezt is szeretem benned.

– Harmincöt évig éltél nélkülem, mielőtt találkoztunk volna. Addig is megvoltál, nem? Eljátszottál vagy ötven nagy szerepet.

– Ötvennégyet!

– Fantasztikus sikereid voltak!

– Mert fiatalon még szép voltam.

– Most is gyönyörű vagy!

– Lóg a mellem.

– Mert szültél egy szuper gyereket!

– Akit veled neveltem fel. Nélküled nem sikerült volna.

– Ugyan már, Gabi! Nagyszerű anya vagy! És remek színésznő. A barátnőid naponta kétszer is felhívnak. Mindenki kedvel. A fiatal kollégák nem csak hogy tisztelnek, de egyenes odavannak érted. Fontos vagy nekik. Mint mindenkinek. Egyrészt. Másrészt miért hagynálak el?

– Löttyed a karom, nől a tokám, minden ráncom mélyül...

– Mert ötvenéves vagy.

– Ötvenhárom!

– Na és?

– Mit szólnál, ha itt-ott fölvarratnám magam?

– Dehogy varratnád! Úgy vagy jó, ahogy vagy.

– Tényleg szeretsz engem?

– Nem – mondta neki Péter. – Csak azért élek veled, mert nincs hova mennem. Meg a Füge miatt.

Na, erre a szóra végképp hegyeztem a fülem. Azt hitték, nem vagyok ott. Pedig ott hasaltam az ágyuk alatt.

– Ha Füge nem diktálná a szótárkönyvünket, nem jutna eszembe semmi – mondta Péter. – Márpedig... Ha nem írhatnék többé... még melletted is belebolondulnék az unalomba, hiába baszogatsz.

– Nem baszogatlak, csak azért kritizállak néha, hogy tartani tudd a formádat.

– Ez kedves tőled.

– Te mindig írni fogsz – sóhajtotta Gabi. – Ahogy a barátod is, pedig ő kilencvenkét éves. Ami írtok, az megmarad akkor is, ha senki nem adja ki az új könyveiteket. De én? Velem mi lesz? Alig van néhány öreg női szerep a drámairodalomban.

– Szóval innen fúj a szél?

– Nincs semmilyen szél. Napok óta harminchat fok van. Plusz a hőhullámom. Az összesen már ötven. Nem véletlen, hogy fonnyadok ekkora hőségben.

– Nézd, szívem, ha annyira akarod... Nem muszáj mindjárt kés alá feküdni, meg felvarratni. Van olyan injekció, amivel feltöltik az apró ráncaidat, és...

– Te tényleg azt hiszed, hogy ilyen buta liba vagyok? El fogsz hagyni, tudom.

Nem nagyon értettem ezt a beszélgetést. A szavaikat igen. De hogy miről volt szó igaziból... Péter azt magyarázta nekem, hogy a jó dialógban (ez párbeszédet jelent), ami nem hangzik el, az mindig fontosabb annál, mint amit kimondanak.

Mindketten hallgattak.

– Ne sírj! – mondta Péter. – Tudod, hogy a síró nők mindig felizgatnak.

– Várj! – mondta Gabi. – Előbb pisilnem kell.

Hamar visszajött, mégse szerelmeskedtek.

– Látod? – szólalt meg Gabi. – Már nem is akarsz engem.

– Dehogynem akarlak.

– Hát akkor?

– Inkább ringatnálak.

– Nem bírsz felemelni.

– Mert az utóbbi ét évben kicsit megroggyantam. Hetvenkétéves vagyok, szívem.

– De ugye, azért még sokáig fogsz élni?

– Igyekszem.

Aztán átölelték egymást, és elaludtak.

Talán róluk írta Kosztolányi Dezső a Játék című versének utolsó sorait.

Játszom én és néha este
fölkelek,
s játszom, hogy akik alusznak,
gyerekek.